

ไว ชุมเทพ. รำลึก “กวี ๔ แผ่นดิน”. นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่ 6
มิถุนายน 2557. หน้า 31-35.

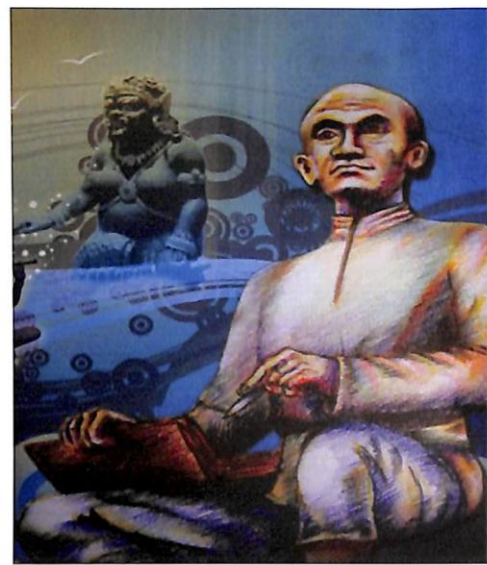
ศิลปวัฒนธรรม - ประเพณีท้องถิ่น

รำลึกถึง “กวี ๔ แผ่นดิน”

ไว ชุมเทพ

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

ภาพวาดลายเส้นของสุนทรภู่

คนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นนักอ่านคงจะเคยอ่าน อมตะนิยาย เรื่อง “สี่แผ่นดิน” ของอาจารย์หม่อมคึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ท่านเป็นหลายๆ นักของเมืองไทยที่โด่งดังทั่วเมืองไทย และต่างประเทศ ซึ่งยังมีผู้นิยมอ่าน อยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้ แต่ยังมีบุคคลหนึ่งที่โด่งดัง เป็นปราชญ์ของชาวไทย ที่ต่างยุคต่างสมัย กับตัวละครในสี่แผ่นดิน เป็นปราชญ์ เป็นกวี ที่มีชื่อเสียง จนได้รับการยกย่องจากยูเนสโกให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้านศิลปวัฒนธรรม ในปี พ.ศ.๒๕๒๙ โดยใช้ชีวิตอยู่ตลอดสี่แผ่นดิน เช่นเดียวกันคือ

เกิดในสมัยรัชกาลที่ ๑

รุ่งเรืองในสมัยรัชกาลที่ ๒

ตกอับในสมัยรัชกาลที่ ๓

เสียชีวิตในสมัยรัชกาลที่ ๔

บุคคลผู้นี้คือ “สุนทรภู่” หรือ “ขุนสุนทรโวหาร” ที่ชาวไทยให้สมญานามว่า “กวี ๔ แผ่นดิน”

ชีวิตที่ผกผันของสุนทรภู่

ชาติภูมิ

หลังจากสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ได้ ๔ ปี สามีภรรยาคนหนึ่ง ทราบว่า ฝ่ายชายเป็นชาวระยอง ฝ่ายหญิง (น่าจะ) เป็นชาวเพชรบุรี ได้กำเนิดบุตรชายที่น่ารักคนหนึ่ง เมื่อวันจันทร์ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะเมีย จุลศักราช ๑๑๔๘ เวลา ๐๘.๐๐ ตรงกับสุริยคติ วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๓๒๙

เข้าใจว่า นามของเด็กที่พ่อแม่ตั้งให้ ว่า “ภู่” อันเป็นมงคลนาม และมีอิทธิพลต่อชีวิตของเขาเป็นอย่างยิ่ง ภายหลัง อาจจะเป็นแมลง “ภู่” (ภุมรา, ภมร) ที่เก้งก้างในการผสมเกสรแก้วมวดดอกไม้ นานาพันธุ์จะเป็นที่เลื่องชื่อ ลือกระฉ่อน ทั่วกรุงสยาม ทั้งในชีวิตจริงและชีวิตตัวละคร จากการรจนาของท่าน

นอกจากมธุรสที่ท่านดัดดัดจากเกสรดอกไม้แล้ว แมลง “ภู่” ตัวนี้ยังสามารถแปรสภาพ แปรรูป เปลี่ยนรส จากความหวานของน้ำผึ้ง ให้กลายเป็นน้ำอมฤตได้ และดื่มด่ำจนทำให้ชีวิตของตนเองต้องผกผันขึ้นๆลงๆ ตลอดไป ข้าพเจ้าจึงขอเชิดชูท่านด้วยบทกลอนที่ว่า.....เลิศสุรา ถิ่นอารี กวีไทย

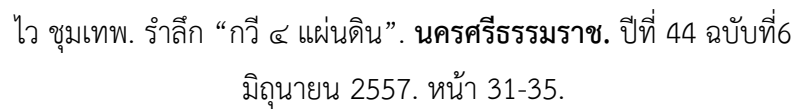
การศึกษาและวิสัยทัศน์

วัดศรีสุदारาม

ท่านเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สมัยเด็กได้เรียนหนังสือกับพระครูวิม้งคลาจารย์ วัดบางหัวใหญ่ (วัดระฆังโฆสิตาราม) เรียนบาลี และเรียนเขียนอ่านหนังสือไทยกับ พระพุทธโกษาจารย์ (ศรี) วัดท้ายตลาด (วัดโมลีโลกย์) ภายหลังจึงได้เป็นครูสอนหนังสือ ณ วัดชีปะขาว (วัดศรีสุदारาม) เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เป็นนักวิทยาศาสตร์ สามารถสร้างยาอายุวัฒนะ(ดินถนอม-โนพระอภัยมณี) สร้างเครื่องจักรกลและวิทยาการอื่นๆ อีกจิปาละ อีกประการหนึ่ง ท่านเป็นผู้ให้ให้ความรัก ความเมตตา ความรื่นรมย์ ทั้งในชีวิตจริงต่อสาว ๆ และจากบทกวีที่ไพเราะ อ่อนหวาน ชาบซึ้งต่อผู้อ่าน เมื่ออ่านแล้ววางไม่ลง ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ท่านสอนชนรุ่นหลังไว้หลายด้าน โดยเฉพาะด้านความรู้ ท่านบอกว่า.... “รู้อะไรไม่สู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี”

หรือ “อันความรู้รู้กระจำงแต่อย่างเดียว ขอให้เชี่ยวชาญเกิดจะเกิดผล”

ไว ชุมเทพ. รำลึก “กวี ๔ แผ่นดิน”. นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่ 6
มิถุนายน 2557. หน้า 31-35.

..จึงเอาผ้าผูกพันกระสันรัด เกี้ยวกระหวัดกับกิ่งโคกใหญ่
เมื่อทรงนิพนธ์ได้เพียงแค่นี้ก็จนพระทัย สุนทรภู่ได้แต่งถวายต่อว่า
ชายหนึ่งผูกคออรไท แล้วทอดองค์ลงไปจะให้ตาย
บัดนั้น วาญบุตรแก้ได้ตั้งใจหมาย... เป็นที่พอพระทัยมาก
ตอนศึกขุนสิบลรบ ได้ทรงพรรณนาราศีกของทศกัณฐ์ ว่า
รถที่นั่ง บุษบกบัลลังก์ตระหง่าน
กว้างใหญ่เท่าเขาจักรวาล ยอดเยี่ยมเทียมวิมานเมืองแมน
ดุมวงกงหันเป็นคว้นคว้าง เทียมลึงหวิ้งวางข้างละแสน
สารภีชีบบ้างเข้าดงแดน พื้นแผ่นดินกระเด็นไปเป็นจุน...

ทรงเห็นว่า ข้อความที่พรรณานี้ เป็นภาพพจน์ที่ให้นักเห็นภาพรถอันใหญ่โตมโหฬาร แต่กลอนเพียง ๔ คำ
กลอน สั้นไป ความก็ยังไม่พอ ครั้นจะทรงนิพนธ์ต่อก็จนพระทัย สุนทรภู่ได้แต่งถวายต่อไปว่า...

นทีตปองนงระลอก	คลื่นกระลอกกระฉ่อนชลชันซุ่น
เขาพระเมรุเอนเอียงอ่อนละมุน	อนนต์หนูนดินดานสะท้านสะเทือน
หวยหาญโห่ร้องก้องกัมปนาท	สุธาวาสไหวหวั่นลั่นเลื่อน
บดบังสุริยันตะวันเดือน	คลาดเคลื่อนจตุรงค์ตรงมา...

สุนทรภู่ได้รับพระมหากรุณา เป็นกวีที่ปรึกษา ตำแหน่งขุนสุนทรโวหาร
“เป็นอาลักษณ์นักเลงทำเพลงยาว เขมรลาวลือเลื่องถึงเมืองนคร”

ไว ชุมเทพ. รำลึก “กวี ๔ แผ่นดิน”. นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่ 6
มิถุนายน 2557. หน้า 31-35.

ไต่ยากเพราะมากความ

สุนทรภู่เป็นผู้ที่มีนิสัยดื้อรั้น ถือว่าตนเองเป็นที่โปรดปรานของพระเจ้าอยู่หัว ไม่เกรงพระราชอาญา และไม่คำนึงถึงชีวิตในวันข้างหน้า ในยามที่ตกอับจึงต้องเป็นไปเพราะการกระทำของตนเอง

ในขณะที่เป็นกวีที่ปรึกษาอยู่นั้น สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ได้ทรงแบ่งตอนบุษบาเล่นธนูไปให้พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงนิพนธ์ แล้วให้สุนทรภู่อ่านตรวจเสียก่อน สุนทรภู่ว่าดีแล้ว ครั้นเมื่อถึงเวลาอ่านถวาย ทักว่าไม่ดี ขอแก้...เช่นบทที่ว่า

“น้ำใสไหลเย็นแลเห็นตัว	ปลาแหวกกอบัวอยู่ไหวไหว”
สุนทรภู่ว่าไม่ดี ขอแก้เป็น	
น้ำใสไหลเย็นเห็นตัวปลา	ว่ายแหวกปทุมมาอยู่ไหวไหว

และเรื่องลั้งชั่งทองตอนท้าวสามลปรารถจะให้ธิดาเลือกคู่ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงนิพนธ์ตอนหนึ่งว่า

“จำจะปลุกฝังเสียยังแล้ว	ให้ลูกแก้วสมมาตปรารถนา”
-------------------------	-------------------------

สุนทรภู่ว่า ลูกปรารถนาอะไร กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ทรงแก้ใหม่ว่า... “ให้ลูกแก้วมีคู่สเนหา”

การทักหน้าพระที่นั่งสองครั้งนี้ ทำให้ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงขัดเคืองมาก จนสิ้นสมัยรัชกาลที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๓๖๗ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงขึ้นครองราชย์ ทรงพระนามว่า สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สุนทรภู่ออกจากที่ขุนสุนทรโวหาร ภายหลังจึงออกบวช และได้รำพึงในนิราศภูเขาทองว่า

“สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา	วาสนาเราก็สิ้นเหมือนกลืนสุคนธ์”
--------------------------	---------------------------------

ยอดผู้สู้

สุนทรภู่ เป็นคนเจ้าชู้ มีภรรยามากมาย เท่าที่ปรากฏมีดังนี้

๑. นางสาวน้อย	ชาวสวนคลองบางกอกน้อย	ได้เสียกันแต่ไม่ได้อยู่ร่วมกัน
๒. นางจัน	เป็นชาววัง	ได้เป็นภรรยาแล้วเลิกกัน มีบุตร ๑ คน ชื่อพัด
๓. นางพลับ	“	ได้กันลับๆ แล้วเลิกกัน
๔. นางสาวน้อย	“	“
๕. นางม่วง	ชาวเมืองแกลง	“
๖. นางคำ	“	“
๗. นางแจ่ม	ชาวบางระมาด	ได้กันเป็นที่รู้ทั่วไป แล้วเลิกกัน
๘. นางแก้ว	ชาวบางบำหรุ	“